

Για μια «γεωπολιτική» Ενιαία Αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φαίνεται ότι το όνομα του Ζακ Ντελόρ δεν θα μείνει συνδεδεμένο μόνο με μεγάλες στιγμές του παρελθόντος της Ευρώπης αλλά πιθανότατα θα σφραγίσει και το μέλλον της, εφ' όσον βεβαίως οι σημερινοί ηγέτες της ΕΕ θα δείξουν τη σοφία να ακολουθήσουν τις προτάσεις του Ινστιτούτου που φέρει το όνομά του.

Αναφερόμαστε στις προτάσεις του «Ινστιτούτου Ζακ Ντελόρ» για το μέλλον της Ενιαίας Αγοράς της ΕΕ, μια προκαταρκτική παρουσίαση των οποίων έκανε προχθές, 22 Φεβρουαρίου, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ο πρόεδρος του Ινστιτούτου και πρώην πρωθυπουργός της Ιταλίας Ενρίκο Λέτα. Οι αναλυτικές προτάσεις θα οριστικοποιηθούν εν όψει της επίσημης υποβολής τους στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου.

Ήδη από την πρώτη αυτή γεύση των προτάσεων γίνεται αντιληπτό ότι δεν πρόκειται για απλές διορθωτικές κινήσεις αλλά για ένα εγχείρημα αναζωογόνησης της ενιαίας αγοράς της ΕΕ, το οποίο θα απαντά ταυτόχρονα στην ανάγκη προσαρμογής της στην πρόοδο της οικονομικής ολοκλήρωσης αλλά και στην ανάγκη απαντήσεων στις πολλαπλασιαζόμενες γεωπολιτικές προκλήσεις. Όπως με έμφαση τόνισε στην αρχή της ομιλίας του ο Ενρίκο Λέτα «Είναι αναγκαίο όχι μόνο να προσπαθούμε να αντιδρούμε στις κρίσεις ημέρα με την ημέρα, χρειαζόμαστε κάτι διαφορετικό και πιο φιλόδοξο για το μέλλον». Συνέχισε δε, ορίζοντας ως κεντρικό πυρήνα των προτάσεων του Ινστιτούτου την γεωπολιτική διάσταση της ενιαίας αγοράς, μια διάσταση που για να λάβει σάρκα και οστά πρέπει να εντάξει στην ενιαία αγορά τέσσερις πυλώνες: την άμυνα, τις τηλεπικοινωνίες, την ενέργεια και τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, λειτουργίες που σήμερα αναλαμβάνονται κατά κύριο λόγο σε εθνικό επίπεδο αντί να αποτελούν αντικείμενο κοινής ευρωπαϊκής δράσης και να είναι επιταχυντές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Εάν δε η άμυνα, υπογράμμισε ο Ενρίκο Λέτα, είναι κάτι το νέο στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα, η κοινή αντιμετώπιση των ενεργειακών ζητημάτων έχει ήδη δείξει την αναγκαιότητά της στις πρόσφατες κρίσεις, ενώ ο σημερινός κατακερματισμός των παρόχων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών σε 27 εθνικές αγορές αποβαίνει εις βάρος του καταναλωτή (460 εκατομμύρια καταναλωτών ανά πάροχο στην Κίνα, 110 εκατομμύρια στις ΗΠΑ και μόνο 5 εκατομμύρια ανά πάροχο στην Ευρώπη) αλλά και της ευρωπαϊκής οικονομίας γενικότερα. Χαρακτήρισε δε καταστροφικό τον κατακερματισμό στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στην Ευρώπη, μια κατάσταση που ενθαρρύνει την αναζήτηση τέτοιων υπηρεσιών στις ΗΠΑ.

Ο όρος της γεωπολιτικής διάστασης της ευρωπαϊκής πολιτικής δεν είναι καινούργιος. «Γεωπολιτική» θέλησε την σημερινή Ευρωπαϊκή Επιτροπή η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Μόνο που η υλοποίηση της πρόθεσης περιορίστηκε, πρακτικά, μόνο στην – καθόλου βεβαίως μικρής σημασίας - ενίσχυση της Ουκρανίας, αφήνοντας κατά μέρος όλες τις άλλες αναγκαίες πρωτοβουλίες, σαν αυτές που προτείνονται από το Ινστιτούτο Ζακ Ντελόρ, αλλά και αφήνοντας

αναπάντητη την πρόκληση του «σχεδίου Μπάιντεν», ξεχνώντας στο συρτάρι την πρόταση δημιουργίας Ταμείου Ευρωπαϊκής Κυριαρχίας κ.ο.κ. Μήπως ήλθε ο καιρός να τα ξαναθυμηθεί όλα αυτά η ενωμένη Ευρώπη;

Θίγουν όμως οι προτάσεις του Ινστιτούτου Ζακ Ντελόρ και ένα άλλο πολύ σημαντικό ζήτημα, αυτό της ανάγκης για μια «αποφασιστική» πολιτική Συνοχής, η οποία, σύμφωνα με όσα ανέφερε ο Ε. Λέτα, πρέπει να αντιμετωπίζει «όλα τα προβλήματα των κοινωνιών μας» και -θα προσθέταμε από πλευράς μας - να μην αυτοπεριορίζεται μόνο στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, όπως κατ'επανάληψη έχουμε τονίσει και από αυτές τις στήλες. Εφ' όσον η πρόταση αυτή για μια τέτοια πολιτική Συνοχής γίνει αποδεκτή επί της αρχής της και εξειδικευθεί κατάλληλα, θα πρόκειται για μια σημαντική εξέλιξη στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, της οποίας η επίτευξη προϋποθέτει την ανάπτυξη μιας τέτοιας «out of the box» πολιτικής Συνοχής που θα έχει ως τελικό στόχο την εμπέδωση μεταξύ των ευρωπαϊκών κοινωνιών και των Ευρωπαίων πολιτών της αίσθησης του «ανήκειν» σε ένα σύνολο με κοινό παρελθόν, κοινές αξίες, κοινά συμφέροντα και κοινούς στόχους. Την ανάγκη δε αυτή οφείλει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη και η πολιτική της διεύρυνσης της ΕΕ, η οποία δεν πρέπει να θέτει εν αμφιβόλω την μέχρι σήμερα επιτευχθείσα συνοχή, ούτε την προοπτική της. Την ίδια ανάγκη όμως πρέπει να λάβουν υπόψη τους και όσοι στις Βρυξέλλες σχεδιάζουν την μετά το 2027 πολιτική Συνοχής, αν και τα μέχρι σήμερα δεδομένα της προσκόλλησης στην πεπατημένη και της φοβικής στάσης έναντι των – αναγκαίων - εκ βάθρων αλλαγών δεν επιτρέπουν σχετική αισιοδοξία. Η πραγματικότητα ωστόσο δείχνει να τους προσπερνά και «η ζωή αλλάζει δίχως να κοιτάζει την δικιά τους μελαγχολία». Έτσι, οι «out of the box» λύσεις θα προταθούν αναγκαστικά από «out of the box» δομές, όπως εν προκειμένω το «Ινστιτούτο Ζακ Ντελόρ».

Δεν μπορούσε, τέλος, να λείπει από την παρουσίαση των προτάσεων το αγαπημένο θέμα του Ινστιτούτου για την ανάγκη του Ευρωπαίου πολίτη όχι μόνο να μετακινείται ελεύθερα εντός της ΕΕ αλλά να έχει και την ελευθερία να μείνει στον τόπο του, δηλαδή ο τόπος του να έχει τις προϋποθέσεις που θα του επιτρέπουν να μείνει σε αυτόν και να σταματήσει έτσι το “brain drain” που αρκετές φορές συνοδεύεται, ιδίως στις αγροτικές περιφέρειες, από ένα λιγότερο φωτιζόμενο αλλά επίσης σημαντικό “hands drain”. Ελευθερία μετακίνησης και ελευθερία παραμονής έχουν την ίδια σημασία κατά τον Ενρίκο Λέτα, που επιμένει ότι «ελευθερία μετακίνησης δεν σημαίνει και υποχρέωση μετακίνησης».

Μεγάλες είναι οι προσδοκίες που δημιουργούν οι προτάσεις αυτές και μεγάλη σημασία θα έχει η τυχόν επαλήθευση – ή η διάψευση - αυτών των προσδοκιών, αρχής γενομένης από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και οι ηγεσίες των κρατών-μελών πρέπει να δώσουν άμεσες και καθαρές απαντήσεις. Διαφορετικά οι λαοί δεν θα περιμένουν, με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει.

(* Ο Αλέκος Κρητικός είναι Ειδικός Σύμβουλος του ΕΛΙΑΜΕΠ. Έχει διατελέσει στέλεχος της ΕΕ και Γεν. Γραμματέας στα υπουργεία Ανάπτυξης και Εσωτερικών.